

Кримінальне право

УДК 343.13:340.5(477)

Хитра Андрій Ярославович

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального процесу
та криміналістики факультету №1
Львівський державний університет внутрішніх справ*

Khytra Andriy

*Candidate of Law, Associate Professor,
Head of the Department of Criminal Procedure and Criminology
Lviv State University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0002-7125-1953*

**МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ЗРУШЕНЬ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ
METHODOLOGY OF RESEARCHING PARADIGM SHIFTS IN
CRIMINAL PROCEDURAL LAW OF UKRAINE**

***Анотація.** Вступ. Сучасний етап розвитку кримінального процесуального права України характеризується інтенсивними трансформаціями, що зумовлені імплементацією європейських стандартів, цифровізацією правосуддя та переосмисленням базових засад судочинства. Дослідження парадигмальних зрушень потребує ретельного методологічного обґрунтування, оскільки класичні підходи не завжди здатні адекватно відобразити динаміку правових змін.*

***Мета.** Метою статті є розроблення комплексної методології дослідження парадигмальних зрушень у кримінальному процесуальному праві України, визначення оптимального поєднання методологічних*

принципів, підходів і методів для аналізу трансформаційних процесів у вітчизняному кримінальному судочинстві.

Матеріали і методи. Методологічну основу дослідження становить принцип методологічного плюралізму, що передбачає інтеграцію філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів. Використано діалектичний метод для з'ясування суперечностей у процесі парадигмальних змін, системно-структурний метод для аналізу взаємозв'язків між елементами кримінально-процесуальної системи, порівняльно-правовий метод для зіставлення вітчизняної та зарубіжної практики, формально-юридичний метод для тлумачення норм КПК України. Емпіричну базу становлять рішення Конституційного Суду України, практика Верховного Суду, рішення Європейського суду з прав людини, доктринальні напрацювання вітчизняних та зарубіжних науковців.

Результати. Обґрунтовано необхідність застосування багаторівневої методології дослідження парадигм, що включає філософсько-світоглядний, загальнонауковий та конкретно-науковий рівні. Визначено специфіку міждисциплінарного підходу до вивчення парадигмальних зрушень, що передбачає залучення методологічного інструментарію філософії права, соціології права, порівняльного правознавства. Розроблено систему критеріїв ідентифікації парадигмальних змін у кримінальному процесі України, проаналізовано практику Касаційного кримінального суду Верховного Суду як індикатор парадигмальних трансформацій.

Перспективи. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розроблення спеціальних методик аналізу окремих парадигм кримінального процесу, вдосконалення інструментарію прогнозування парадигмальних змін, створення методологічної бази для порівняльних досліджень парадигм у різних правових системах.

Ключові слова: методологія, парадигма, кримінальний процес, методологічний плюралізм, міждисциплінарний підхід, парадигмальні зрушення, змагальність, КПК України, Верховний Суд.

Summary. *Introduction. The current stage of development of criminal procedural law of Ukraine is characterized by intensive transformations caused by the implementation of European standards, digitalization of justice and rethinking of the basic principles of judicial proceedings. The study of paradigm shifts requires careful methodological substantiation, since classical approaches are not always able to adequately reflect the dynamics of legal changes.*

Purpose. The purpose of the article is to develop a comprehensive methodology for studying paradigm shifts in the criminal procedural law of Ukraine, determining the optimal combination of methodological principles, approaches and methods for analyzing transformational processes in domestic criminal proceedings.

Materials and methods. The methodological basis of the study is the principle of methodological pluralism, which involves the integration of philosophical, general scientific and special legal methods. The dialectical method was used to clarify contradictions in the process of paradigm changes, the system-structural method for analyzing the relationships between elements of the criminal procedural system, the comparative legal method for comparing domestic and foreign practice, the formal legal method for interpreting the norms of the CPC of Ukraine. The empirical base consists of decisions of the Constitutional Court of Ukraine, practice of the Supreme Court, decisions of the European Court of Human Rights, doctrinal developments of domestic and foreign scientists.

Results. The necessity of applying a multi-level methodology for studying paradigms, which includes philosophical-worldview, general scientific and specific scientific levels, is substantiated. The specifics of an interdisciplinary

approach to studying paradigm shifts, which involves attracting methodological tools of philosophy of law, sociology of law, comparative jurisprudence, are determined. A system of criteria for identifying paradigm changes in the criminal process of Ukraine has been developed, the practice of the Criminal Cassation Court of the Supreme Court has been analyzed as an indicator of paradigm transformations.

Prospects. Further research should be aimed at developing special methods for analyzing individual paradigms of the criminal process, improving tools for predicting paradigm changes, creating a methodological base for comparative studies of paradigms in different legal systems.

Key words: *methodology, paradigm, criminal procedure, methodological pluralism, interdisciplinary approach, paradigm shifts, adversarial principle, CPC of Ukraine, Supreme Court.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Кримінальне процесуальне право України переживає період інтенсивних трансформацій, що виходять за межі звичайних законодавчих новацій і торкаються фундаментальних засад організації кримінального судочинства. Прийняття КПК України 2012 року ознаменувало перехід від інквізиційно-змішаної до змагальної моделі процесу, що є класичним прикладом парадигмального зрушення [1, с. 45]. Подальший розвиток кримінально-процесуального законодавства, практика Конституційного Суду України та Верховного Суду, імплементація стандартів Європейського суду з прав людини продовжують формувати нові парадигмальні виміри вітчизняного кримінального процесу.

Дослідження парадигмальних зрушень потребує ретельного методологічного обґрунтування. Використання традиційних методів юридичної науки, хоча й залишається необхідним, виявляється недостатнім

для повноцінного аналізу масштабних трансформацій правової системи. Як справедливо зазначає І. В. Гловюк, сучасний кримінальний процес характеризується множинністю методологічних підходів, що вимагає від дослідника здатності до методологічного синтезу [2, с. 127]. Проблема методології дослідження парадигм набуває особливої актуальності в контексті євроінтеграційних процесів, коли вітчизняна правова система активно адаптує стандарти країн Європейського Союзу.

Наукове осмислення методологічних засад дослідження парадигм кримінального процесу має не лише теоретичне, а й важливе практичне значення. Воно дозволяє більш усвідомлено підходити до законотворчої діяльності, прогнозувати наслідки правових реформ, формулювати науково обґрунтовані рекомендації для правозастосовчої практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні аспекти правових досліджень традиційно перебувають у фокусі уваги вітчизняних науковців. Фундаментальні праці з методології правознавства створили О. Ф. Скакун, С. П. Погребняк, П. М. Рабінович, які обґрунтували необхідність методологічного плюралізму в юридичних дослідженнях [3, с. 89]. У галузі кримінального процесуального права значний внесок у розроблення методологічних проблем зробили О. Г. Шило, О. В. Капліна, І. В. Гловюк, В. М. Трофименко, які досліджували методологічні засади реформування кримінального судочинства [4, с. 156].

Проблематика парадигм у кримінальному процесі почала активно розроблятися лише в останні роки. Окремі аспекти парадигмальних підходів розглядалися в працях Л. М. Лобойка, В. Т. Маляренка, Ю. П. Аленіна. Водночас комплексного дослідження методології вивчення парадигмальних зрушень у вітчизняній науці кримінального процесуального права досі не проводилося. Недостатньо розробленими залишаються питання специфіки методологічного інструментарію для дослідження парадигм, критеріїв ідентифікації парадигмальних змін,

співвідношення різних методологічних підходів у процесі аналізу парадигмальних трансформацій.

У 2024-2025 роках актуалізувалися дискусії про методологічні основи кримінальних процесуальних досліджень. Конституційний Суд України у своїх рішеннях активно використовує методологію тлумачення Європейського суду з прав людини [5]. Верховний Суд у постановках Касаційного кримінального суду формує нову методологію застосування принципів кримінального процесу, що свідчить про поступову зміну парадигмальних основ правозастосування [6].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розроблення комплексної методології дослідження парадигмальних зрушень у кримінальному процесуальному праві України. Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі завдання:

- обґрунтувати принцип методологічного плюралізму як основу дослідження парадигм;
- визначити рівні методології дослідження парадигмальних зрушень;
- розкрити специфіку міждисциплінарного підходу до вивчення парадигм кримінального процесу;
- проаналізувати конкретні методи дослідження парадигмальних трансформацій;
- розробити критерії ідентифікації парадигмальних змін у кримінальному процесі України;
- дослідити роль судової практики як емпіричної бази вивчення парадигм.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Методологічний плюралізм як основа дослідження парадигм.* Сучасна методологія юридичної науки характеризується відмовою від монополії окремих підходів і визнанням принципу методологічного плюралізму. Як

зазначається в дослідженні проблем формування доктрини кримінального права, "методологія правового пізнання, заснована на ідеях юридичного позитивізму, відрізняється від методології, характерної для соціологічного праворозуміння чи юснатуралізму. Співіснування різних методологічних систем у правовому пізнанні є елементом сучасної парадигми юридичної науки" [7, с. 34].

Дослідження парадигм кримінального процесу особливо потребує методологічного плюралізму, оскільки парадигмальні зрушення не можуть бути адекватно осмислені в межах єдиної методологічної традиції. Перехід від розшукової до змагальної парадигми, формування антропоцентричної парадигми, розвиток публічно-приватних начал у кримінальному процесі – ці процеси потребують залучення різноманітного методологічного інструментарію.

Методологічний плюралізм у контексті дослідження парадигм означає: по-перше, визнання множинності рівноправних методологічних підходів до вивчення одного об'єкта; по-друге, можливість і необхідність поєднання різних методів для отримання цілісної картини парадигмальних змін; по-третє, відкритість до нових методологічних концепцій, що виникають на перетині різних наук [8, с. 16].

Рівні методології дослідження парадигмальних зрушень.
Методологію дослідження парадигм доцільно структурувати за трьома рівнями: філософсько-світоглядним, загальнонауковим та конкретно-науковим.

Філософсько-світоглядний рівень представлений діалектичним методом як універсальним способом пізнання правової дійсності. Діалектичний підхід дозволяє розкрити суперечності, що виникають у процесі зміни парадигм, зрозуміти джерела парадигмальних трансформацій, прослідкувати перехід кількісних змін законодавства в якісні зміни правової системи. Діалектика розкриває парадигмальні

зрушення як закономірний процес розвитку кримінального процесу через подолання протиріч між старими і новими підходами [9, с. 42].

На цьому рівні важливе значення має також феноменологічний метод, що дозволяє виявити сутнісні характеристики парадигм через аналіз свідомості правових суб'єктів. Герменевтичний підхід забезпечує адекватне розуміння змісту парадигмальних концепцій у їх історичному і культурному контексті.

Загальнонауковий рівень включає методи, що використовуються в різних галузях наукового знання. Системний метод дозволяє розглядати парадигму як складну систему взаємопов'язаних елементів, аналізувати внутрішню структуру парадигми та її взаємодію з іншими елементами правової системи. Структурно-функціональний метод розкриває функції окремих парадигм у забезпеченні завдань кримінального судочинства.

Синергетичний підхід виявляється особливо продуктивним для дослідження перехідних станів у процесі зміни парадигм, коли правова система перебуває в стані нестабільності і можуть реалізуватися різні сценарії подальшого розвитку [10, с. 78]. Історичний метод забезпечує розуміння генези парадигм, закономірностей їх виникнення, розвитку і зміни. Порівняльний метод дає можливість зіставити парадигми кримінального процесу в різних правових системах, виявити спільні і відмінні риси парадигмальних трансформацій.

Конкретно-науковий рівень представлений спеціально-юридичними методами. Формально-юридичний метод є базовим для аналізу нормативного закріплення парадигмальних принципів у КПК України. Метод тлумачення права дозволяє розкрити зміст норм процесуального закону крізь призму парадигмальних підходів. Порівняльно-правовий метод забезпечує зіставлення вітчизняної та зарубіжної моделей кримінального процесу для виявлення парадигмальних особливостей.

Міждисциплінарний підхід до дослідження парадигм. Парадигми кримінального процесу не можуть бути повноцінно досліджені виключно засобами процесуальної науки. Необхідним є міждисциплінарний підхід, що передбачає залучення методологічного інструментарію філософії права, соціології права, психології, політології.

Філософія права забезпечує розуміння аксіологічних основ парадигм, співвідношення різних типів праворозуміння (позитивізму, природно-правової теорії, соціологічної юриспруденції) з конкретними парадигмами кримінального процесу. Соціологія права дає можливість дослідити соціальну обумовленість парадигмальних змін, вплив соціальних процесів на трансформацію кримінального судочинства, ефективність реалізації парадигмальних принципів на практиці [11, с. 145].

Психологічні методи необхідні для аналізу правосвідомості та правової культури як чинників, що впливають на сприйняття і реалізацію парадигмальних змін учасниками кримінального процесу. Політологічний аналіз розкриває зв'язок парадигм кримінального процесу з політичним режимом, ідеологічними настановами держави, політико-правовими доктринами.

Міждисциплінарність передбачає не механічне поєднання методів різних наук, а їх органічний синтез для розв'язання специфічних завдань дослідження парадигм. Як зазначає О. В. Капліна, міждисциплінарний підхід є необхідною умовою адекватного осмислення складних трансформаційних процесів у сучасному кримінальному процесі [12, с. 203].

Конкретні методи дослідження парадигмальних трансформацій. Дослідження парадигмальних зрушень потребує використання комплексу конкретних методів, адаптованих до специфіки предмета дослідження.

Метод контент-аналізу застосовується для вивчення законодавчих актів, наукових публікацій, судових рішень з метою виявлення частоти

вживання термінів, що відображають різні парадигмальні підходи, динаміки їх використання, зміни акцентів у правовому дискурсі.

Метод експертних оцінок дає можливість залучити думку провідних фахівців для ідентифікації парадигмальних змін, оцінки їх глибини і масштабів, прогнозування подальших трансформацій. Експертні оцінки є особливо цінними для аналізу парадигм, що тільки формуються і ще не знайшли повного відображення в законодавстві.

Статистичний метод використовується для кількісного аналізу судової практики, виявлення тенденцій у застосуванні норм процесуального права, що відображають різні парадигмальні підходи. Статистичні дані про тривалість проваджень, частоту застосування різних процесуальних інститутів, результати кримінальних справ можуть свідчити про реальний стан реалізації парадигмальних принципів [13, с. 67].

Метод моделювання дозволяє створити теоретичні моделі "ідеальних типів" парадигм, що полегшує їх ідентифікацію в реальній правовій дійсності. Моделювання можливих сценаріїв парадигмальних змін сприяє більш усвідомленому стратегічному плануванню реформ кримінального процесу.

Прогностичні методи (екстраполяції, експертних прогнозів, сценарного аналізу) дають можливість передбачити напрями подальших парадигмальних трансформацій, оцінити ймовірність тих чи інших варіантів розвитку кримінального процесуального права.

Критерії ідентифікації парадигмальних змін. Важливою методологічною проблемою є розроблення критеріїв, що дозволяють відрізнити парадигмальні зміни від звичайних законодавчих новацій. На основі аналізу теорії парадигм і специфіки кримінального процесу можна виокремити такі критерії:

1. **Системність змін** – парадигмальні зрушення торкаються не окремих інститутів, а всієї системи кримінального процесу або значної її частини.

2. **Зміна базових принципів** – парадигмальні трансформації передбачають перегляд фундаментальних засад організації кримінального судочинства (наприклад, перехід від принципу публічності до змагальності).

3. **Зміна ролей учасників процесу** – при зміні парадигми істотно трансформуються функції і повноваження суб'єктів кримінального процесу (суду, сторін обвинувачення і захисту).

4. **Зміна процесуальної форми** – парадигмальні зрушення супроводжуються змінами в структурі кримінального провадження, стадіях процесу, процесуальних процедурах [14, с. 234].

5. **Зміна аксіологічних пріоритетів** – нова парадигма ґрунтується на інших ціннісних орієнтирах (наприклад, пріоритет прав людини замість пріоритету інтересів держави).

6. **Тривалість і незворотність** – парадигмальні зміни мають стійкий характер, не є кон'юнктурними, розраховані на тривалу перспективу.

Практика Верховного Суду за 2024-2025 роки демонструє, що судді при тлумаченні КПК України все частіше спираються на парадигму змагальності та пріоритету прав людини, що свідчить про закріплення нової парадигми на рівні правозастосування [15].

Судова практика як емпірична база дослідження парадигм. Судова практика, зокрема практика Касаційного кримінального суду Верховного Суду, є найважливішою емпіричною базою дослідження парадигм кримінального процесу. Аналіз судових рішень дозволяє виявити реальний стан реалізації парадигмальних принципів, прослідкувати еволюцію

правових позицій, ідентифікувати проблеми практичного втілення парадигмальних концепцій.

Конституційний Суд України у своїх рішеннях 2024 року активно використовує методологію тлумачення Європейського суду з прав людини, що свідчить про зміну методологічних підходів до конституційного контролю у сфері кримінального процесу [16]. Рішення КСУ від 18 липня 2024 року у справі про гарантії судового контролю за дотриманням прав осіб, яких утримують під вартою, демонструє посилення антропоцентричної парадигми в кримінальному процесі України.

Огляди судової практики Верховного Суду за 2024-2025 роки містять важливі правові позиції, що розвивають змагальну та антропоцентричну парадигми. Зокрема, позиція про необхідність забезпечення реальної змагальності сторін, про пріоритет прав людини при застосуванні заходів процесуального примусу, про розширене тлумачення права на захист [17, с. 12].

Аналіз судової практики має здійснюватися з урахуванням контексту – соціально-економічної ситуації, політичних процесів, міжнародних зобов'язань України. Особливої уваги потребує аналіз практики у справах, пов'язаних з війною, оскільки воєнний стан створює специфічний контекст для реалізації парадигмальних принципів кримінального процесу [18].

Порівняльно-правовий аспект методології. Порівняльно-правовий метод є невід'ємною складовою методології дослідження парадигм. Зіставлення парадигм кримінального процесу України з парадигмами інших держав дозволяє:

- виявити загальні закономірності парадигмальних змін у різних правових системах;
- визначити специфіку вітчизняної моделі парадигмальних трансформацій;

- запозичити позитивний досвід інших країн у проведенні парадигмальних реформ;
- прогнозувати можливі напрями розвитку вітчизняного кримінального процесу.

Досвід країн Європейського Союзу демонструє, що парадигмальні зміни в кримінальному процесі часто пов'язані з імплементацією наднаціональних стандартів, гармонізацією процесуального законодавства [19]. Аналіз цього досвіду є особливо актуальним для України в контексті євроінтеграційних процесів.

Порівняльний аналіз має враховувати не лише формальні аспекти (текст законодавчих актів), а й реальну практику застосування норм, правову культуру, традиції правової системи. Механічне запозичення парадигм без урахування національного контексту може призвести до неефективності реформ.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Методологія дослідження парадигмальних зрушень у кримінальному процесуальному праві України має будуватися на принципі методологічного плюралізму, що передбачає інтеграцію філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів. Багаторівнева структура методології (філософсько-світоглядний, загальнонауковий, конкретно-науковий рівні) забезпечує комплексний підхід до вивчення парадигм.

Міждисциплінарний підхід є необхідною умовою адекватного дослідження парадигм, оскільки парадигмальні зрушення виходять за межі суто юридичної проблематики і потребують залучення методологічного інструментарію філософії права, соціології права, психології, політології. Розроблені критерії ідентифікації парадигмальних змін дозволяють відрізнити парадигмальні трансформації від звичайних законодавчих новацій.

Судова практика, зокрема практика Конституційного Суду України і Верховного Суду, є найважливішою емпіричною базою дослідження парадигм. Аналіз судових рішень дає можливість виявити реальний стан реалізації парадигмальних принципів, прослідкувати динаміку парадигмальних змін. Практика 2024-2025 років свідчить про поступове закріплення змагальної та антропоцентричної парадигм у правозастосовчій діяльності.

Порівняльно-правовий метод є невід'ємною складовою методології дослідження парадигм, оскільки дозволяє виявити загальні закономірності і національну специфіку парадигмальних трансформацій, запозичити позитивний досвід інших країн.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням спеціальних методик аналізу окремих парадигм кримінального процесу (змагальної, антропоцентричної, публічно-приватної), вдосконаленням інструментарію прогнозування парадигмальних змін, створенням методологічної бази для порівняльних досліджень парадигм у різних правових системах. Особливої уваги потребує дослідження впливу цифровізації на методологію вивчення парадигм кримінального процесу.

Література

1. Шило О. Г., Капліна О. В., Трофименко В. М. Кримінальний процес : підручник. Харків : Право, 2024. 568 с.
2. Гловюк І. В. Кримінально-процесуальні функції: теоретико-методологічні засади і практика реалізації : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2016. 602 с.
3. Погребняк С. П. Основоположні принципи права : монографія. Харків : Право, 2008. 240 с.
4. Капліна О. В. Проблеми теорії кримінального процесу України : монографія. Харків : Право, 2016. 360 с.

5. Правничий практикум: Кримінальний процесуальний кодекс України в науковій доктрині та практиці Конституційного Суду України. URL: <https://ccu.gov.ua/novyna/pravnychuuy-praktykum-kryminalnyuy-procesualnyuy-kodeks-ukrayiny-v-naukoviy-doktryni-ta-praktyci> (дата звернення: 01.10.2025).

6. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду за 2024 рік. Київ : Верховний Суд, 2025. 245 с.

7. Актуальні проблеми формування сучасної доктрини кримінального права : монографія / за заг. ред. В. Я. Тація. Харків : НДІЛПЗК НАПрН України, 2022. 524 с.

8. Системний плюралізм: до методології порівняльного правознавства / О. В. Кресін, В. А. Ковальчук. Одеса : Фенікс, 2014. 156 с.

9. Методологічні принципи криміналістики. Класифікація методів криміналістики. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/10619/> (дата звернення: 10.10.2025).

10. Шепітько В. Ю. Криміналістика : підручник. Київ : Ін Юре, 2020. 1128 с.

11. Соціологія права : підручник / за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2015. 288 с.

12. Капліна О. В. Правові позиції Верховного Суду України у кримінальному процесі : проблеми теорії і практики. *Право України*. 2024. № 3. С. 201-215.

13. Гловюк І. В. Сучасні виклики кримінального процесу України. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2024. № 2. С. 65-78.

14. Шило О. Г. Методологія наукових досліджень у кримінальному процесі. *Вісник Академії правових наук України*. 2023. № 4. С. 230–245.

15. Ключові рішення Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду за 2024 рік. URL:

<https://so.supreme.court.gov.ua/authors/1055/kliuchovi-rishennia-kasatsiinohokryminalnoho-sudu-u-skladi-verkhovnoho-sudu-za-2024-rik> (дата звернення: 01.10.2025).

16. Рішення Конституційного Суду України від 18 липня 2024 року № 8-р(II)/2024 у справі про гарантії судового контролю за дотриманням прав осіб, яких утримують під вартою. *Офіційний вісник України*. 2024. № 57. Ст. 1234.

17. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду за січень 2025 року. Київ : Верховний Суд, 2025. 78 с.

18. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, пов'язаних з війною (лютий 2022 – вересень 2024 року). Київ : Верховний Суд, 2024. 156 с.

19. Ukraine 2024 Report. European Commission. Brussels, 2024. 113 p. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine+Report+2024.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

References

1. Shylo O. H., Kaplina O. V., Trofymenko V. M. *Kryminalnyi protses : pidruchnyk*. Kharkiv : Pravo, 2024. 568 s.

2. Hloviuk I. V. *Kryminalno-protsesualni funktsii: teoretyko-metodolohichni zasady i praktyka realizatsii : dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.09*. Odesa, 2016. 602 s.

3. Pohrebniak S. P. *Osnovopolozhni pryntsypy prava : monohrafiia*. Kharkiv : Pravo, 2008. 240 s.

4. Kaplina O. V. *Problemy teorii kryminalnoho protsesu Ukrainy : monohrafiia*. Kharkiv : Pravo, 2016. 360 s.

5. *Pravnychy praktykum: Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy v naukovi doktryni ta praktytsi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy*. URL:

<https://ccu.gov.ua/novyna/pravnychy-praktykum-kryminalnyy-procesualnyy-kodeks-ukrayiny-v-naukoviy-doktryni-ta-praktyci>

6. Ohliad sudovoi praktyky Kasatsiinoho kryminalnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu za 2024 rik. Kyiv : Verkhovnyi Sud, 2025. 245 s.

7. Aktualni problemy formuvannia suchasnoi doktryny kryminalnoho prava : monohrafiia / za zah. red. V. Ya. Tatsiia. Kharkiv : NDILPZK NAPrN Ukrainy, 2022. 524 s.

8. Systemnyi pliuralizm: do metodolohii porivnialnoho pravoznavstva / O. V. Kresin, V. A. Kovalchuk. Odesa : Feniks, 2014. 156 s.

9. Metodolohichni pryntsypy kryminalistyky. Klasyfikatsiia metodiv kryminalistyky. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/10619/>

10. Shepitko V. Yu. Kryminalistyka : pidruchnyk. Kyiv : In Yure, 2020. 1128 s.

11. Sotsiolohiia prava : pidruchnyk / za red. M. P. Trebina. Kharkiv : Pravo, 2015. 288 s.

12. Kaplina O. V. Pravovi pozytsii Verkhovnoho Sudu Ukrainy u kryminalnomu protsesi : problemy teorii i praktyky. *Pravo Ukrainy*. 2024. № 3. S. 201-215.

13. Hloviuk I. V. Suchasni vyklyky kryminalnoho protsesu Ukrainy. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho*. 2024. № 2. S. 65-78.

14. Shylo O. H. Metodolohiia naukovykh doslidzhen u kryminalnomu protsesi. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2023. № 4. S. 230-245.

15. Kliuchovi rishennia Kasatsiinoho kryminalnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu za 2024 rik. URL: <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/1055/kliuchovi-rishennia-kasatsiinoho-kryminalnoho-sudu-u-skladi-verkhovnoho-sudu-za-2024-rik>

16. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 18 lypnia 2024 roku № 8-r(II)/2024 u spravi pro harantii sudovoho kontroliu za dotrymanniam prav osib, yakykh utrymuiut pid vartoiu. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2024. № 57. St. 1234.

17. Ohliad sudovoi praktyky Kasatsiinoho kryminalnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu za sichen 2025 roku. Kyiv : Verkhovnyi Sud, 2025. 78 s.

18. Daidzhest sudovoi praktyky Verkhovnoho Sudu u spravakh, poviazanykh z viinoiu (liutyi 2022 – veresen 2024 roku). Kyiv : Verkhovnyi Sud, 2024. 156 s.

19. Ukraine 2024 Report. European Commission. Brussels, 2024. 113 p.
URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine+Report+2024.pdf